

Akvarellerna som blev hela Sveriges hem

Berättelse

En morgon i Sundborn

Tänk dig en ljus morgon i mitten av 1890-talet. I byn Sundborn, en bit utanför Falun, ligger ett rött trähus vid vattnet. Huset heter Lilla Hyttlös. Inne i ett av rummen sitter en man i fyrtioårsåldern med papper, penslar och en burk vatten framför sig. Han heter Carl Larsson, och just nu håller han på att skapa det som ska göra honom till en av Sveriges mest älskade konstnärer. Det märkliga är att han inte målar något stort eller högtidligt. Han målar precis det som finns runt omkring honom: sitt eget hem, sin fru och sina barn.

Carl hade redan arbetat länge som konstnär, men under åren i den franska byn Grez-sur-Loing hade han bytt teknik. Han hade gått från oljemåleri till akvarell – en teknik där färgen blandas med mycket vatten, så att bilderna blir ljusa och nästan genomskinliga. Akvarellen passade honom perfekt. Han var snabb och säker med handen, och tekniken gav honom möjlighet att fånga ljus, rörelse och stämning på ett lätt och levande sätt.

Hemmet som motiv

Det är lätt att tro att ett så vackert hem bara råkade finnas där. Men sanningen är att hemmet i sig var ett konstverk, och konstnären bakom det var Karin Bergöö, Carls fru. Karin var själv utbildad konstnär, och hon formade rummen med en helt egen smak. Hon valde ljusa och klara färger, vävde egna tyger och möblerade med enkla, ljusa möbler. Allt detta gick rakt emot tidens mode, som var mörkt, tungt och fullproppat med saker. Karin skapade alltså den miljö som Carl sedan målade. På så sätt var de berömda bilderna i grunden ett samarbete mellan två konstnärer, även om det bara var Carls namn som hamnade under tavlorna.

Medan Carl arbetade levde livet vidare omkring honom. Paret hade åtta barn, varav sex växte upp, och barnen blev ofta huvudpersoner i bilderna. En flicka vattnar blommor i ett soligt fönster. Ett barn sitter vid frukostbordet. Krukväxter står på rad i fönstret. Carl valde sina motiv med flit. I stället för kungar, hjältar och stora historiska scener målade han det allra vanligaste – och med det sa han något viktigt: vardagen är vacker, och det enkla livet är värt att se. Bild efter bild växte fram, tills han hade en hel svit på 26 akvareller.

Boken som spreds över Europa

År 1899 samlades akvarellerna i en bok som fick det enkla namnet "Ett hem". Boken blev en omedelbar succé, och den stannade inte i Sverige. Den spreds över stora delar av Europa och blev en av de mest inflytelserika böckerna om hem och inredning. Människor som aldrig hade satt sin fot i Sundborn drömde plötsligt om ett hem som liknade Larssons: ljust, enkelt, fyllt av barn och nära naturen. Bilden av det goda hemmet, så som Carl och Karin hade skapat den, kom att påverka hur vanliga människor inredde sina bostäder under flera årtionden framåt. År 1900 köpte

Nationalmuseum själva akvarellerna, och därmed blev familjens vardag en del av nationens konstskatt.

Det är värt att stanna upp vid en sak. Bilderna visar ett ovanligt harmoniskt och soligt liv, men de berättar inte hela sanningen. Som i de flesta familjer fanns det säkert också gråa dagar, oro och bekymmer i huset i Sundborn. Carl målade ett ideal, en vacker version av verkligheten. Men det gör inte bilderna falska – snarare visar de vad familjen längtade efter och trodde på. Idealet var äkta, även om vardagen inte alltid nådde ända fram.

En vardag som blev evig

I dag står huset i Sundborn kvar, omsorgsfullt bevarat och nästan precis som på akvarellerna. Varje år kommer tusentals besökare för att vandra genom de rum de känner igen från bilderna. De kan se det riktiga fönstret med krukväxterna och det riktiga bordet. På så sätt har en helt vanlig familjs vardag, fångad med pensel och vattenfärg en ljus morgon för över hundra år sedan, blivit något nästan evigt. Carl Larsson ville visa att det enkla livet var vackert nog att förvandla till konst. Få konstnärer har lyckats bevisa det så övertygande – och så varaktigt.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
högtidlig	allvarlig och festlig, inte vardaglig
en akvarell	en målning där färgen blandas med mycket vatten
genomskinlig	som man kan se igenom, ljus och tunn
en stämning	den känsla som finns i ett rum eller en bild
väva	tillverka tyg av trådar
fullproppad	full med saker, överfylld
en miljö	omgivningen, hur det ser ut runt omkring
ett samarbete	när flera arbetar tillsammans
med flit	med avsikt, något man valt själv att göra
en svit	en sammanhängande serie verk
inflytelserik	som påverkar mycket
ett ideal	en bild av hur något allra bäst borde vara
bevarad	sparad så att den finns kvar
varaktig	som håller länge, beständig

Läsförståelsefrågor

1. Vad är det mest överraskande med Carls viktigaste motiv, enligt texten?
 1. att han reste långt bort för att hitta det
 2. att det var något så vanligt som hans eget hem och familj
 3. att han bara målade kungar och hjältar
2. Varför passade akvarelltekniken Carl så bra?
 1. den krävde månader av arbete per bild
 2. han var snabb och säker med handen och kunde fånga ljus och rörelse
 3. den kunde bara användas utomhus
3. Vad var Karin Bergöös roll i de berömda bilderna?
 1. hon målade tavlorna i hemlighet
 2. hon formade och inredde hemmet som Carl sedan målade
 3. hon sålde tavlorna i Frankrike
4. Vad ville Carl säga genom att måla så enkla motiv?
 1. att vardagen och det enkla livet är vackert och värt att se
 2. att bara rika hem är värda att avbilda
 3. att man helst bör måla historiska slag
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Karin Bergöö var själv utbildad konstnär.
 2. Boken "Ett hem" spreds även utanför Sverige.
 3. Carls bilder visade familjens liv precis som det var, utan att försköna något.
 4. Carls och Karins inredning gick emot tidens mörka och tunga mode.
6. Texten säger att bilderna "i grunden var ett samarbete mellan två konstnärer". Förklara vad som menas.
7. Vad menas med att Carl "målade ett ideal", och varför betyder det inte att bilderna är falska?
8. På vilka sätt påverkade boken "Ett hem" människor runt om i Europa?
9. Varför kan man säga att en vanlig familjs vardag har blivit "något nästan evigt"?
10. Den här texten handlar mest om *hur* och *varför* Carl skapade "Ett hem", inte om hela hans liv. Varför kan det vara värdefullt att veta hur ett konstverk faktiskt blev till?

Diskussionsfrågor

- Carl målade ett idealiserat hem. Varför vill människor visa upp en finare bild än verkligheten, till exempel i sociala medier i dag?

- Karin formade hemmet, men Carl blev den berömda. Hur ofta tror du att en persons framgång egentligen bygger på flera människors arbete? Känner du igen det från ditt eget liv?
- Texten menar att det enkla och vardagliga är värt att uppmärksamma och bevara. Håller du med? Vad i din egen vardag skulle vara värt att fånga i en bild?
- **Skriv (sammanhängande text):** Beskriv en plats eller ett hem som betyder mycket för dig. Vad gör platsen speciell, hur ser den ut, och stämmer din bild av den helt med verkligheten? Skriv minst en halv sida.